

Ключевые слова: общественно-политическая реалья, переводческая трансформация, адекватный перевод, соответствие.

Perova S. V. Rendering of Social and Political Realia from Ukrainian into English (as Exemplified in the Articles by „День/ The Day” Newspaper).

The article deals with the problem of rendering in English the social and political realia that the authors use on the pages of the „День/ The Day” newspaper. It has been noted that today the translation of social and political texts that abound in social and political vocabulary, the realia in particular, is becoming increasingly relevant and of particular importance, as they have become the means of propaganda among the population and the weapons of political struggle. The number of Ukrainian texts is growing in the media where the authors use widely social and political realia to cover certain events and these texts need to be translated. The issues of translation of social and political realia are open and need to be studied more currently. The results of the study under discussion have made it possible to track the frequency of social and political realia of various types in the articles of the „День/ The Day” newspaper, the results of the combined quantitative analysis have been presented. Social and political realia have been analyzed to see the use of translation transformations. It has been revealed and illustrated that the translation of social and political realia of the articles of the „День/ The Day” newspaper is done mainly by stable correspondences (equivalent or variant, complete or partial), created mainly by means of loan translation.

Key words: social and political realia, translation transformation, adequate translation, equivalent.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2018 р.

Стаття прийнята до друку – 04.04.2018 р.

Рецензент – д. філол. н., проф., Моїсеєнко О.Ю.

УДК 81'33

Л.В. Шаповалова

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ
“ГЛОБАЛІЗАЦІЯ” У КОНЦЕПТОСФЕРІ СУЧАСНИХ ФРАНЦУЗІВ**

Глобалізація – багатоаспектний феномен сучасності, який у національних концептуальних картинах світу може набувати різних специфічних особливостей, віддзеркалюючи, таким чином, національний характер, менталітет, спосіб сприйняття та осмислення оточуючої реальності та себе у ній.

Актуальність даного дослідження обумовлюється необхідністю вивчення французької мовної картини світу, її концептосфери для кращого розуміння французького менталітету та співвідношення його з іншими способами сприймати світ, зокрема з українським.

Мета статті – проаналізувати представлення та знайти особливості концепту “Глобалізація” у французькій концептуальній картині світу.

Поставлена мета передбачає наступні завдання:

1. Порівняти визначення терміну “Глобалізація” у французькій та англійській мовах.

2. Простежити історію становлення концепту “Глобалізація” у другій половині ХХ століття у світі та появу його у Франції.

3. Визначити особливості сприйняття цього концепту французами.

Дослідження концептуальної картини світу французів дозволяє краще зрозуміти їх відношення до тих чи інших реалій оточуючого світу, яке передається за допомогою лексичного значення понять, конотацій, експліцитно чи імпліцитно.

Виявлення позитивних чи негативних конотацій відбувається шляхом аналізу складників, які формують концепт в національній концептосфері.

3. Попова та. І. Стернін визначають концептосферу як впорядковану сукупність концептів народу, інформаційну базу мислення. Безпосередня картина світу включає і змістове концептуальне знання про дійсність, і сукупність ментальних стереотипів, які визначають розуміння й інтерпретацію тих чи інших явищ дійсності. Така картина світу називається когнітивною. Таким чином, когнітивна картина світу – це сукупність концептосфери й стереотипів свідомості, які задаються культурою [3. Попова, І. Стернін 2007].

В лінгвістиці існують різні визначення концептів. У найширшому розумінні до числа концептів включаються лексеми, значення яких створює зміст національної мовної свідомості, і які формують “наївну картину світу”. Сукупність таких концептів складає концептосферу мови, у якій концентрується культура нації [Лихачёв 2003: 3-9].

Головним при такому підході є спосіб концептуалізації світу у лексичній семантиці. При такому підході аналізується концептуальна модель, за допомогою якої виокремлюються базові компоненти семантики концепту і виявляються сталі зв'язки між ними [Михальчук 1997: 29]. У число таких концептів потрапляє будь яка лексична одиниця, у значенні якої проглядається спосіб (форма) семантичного представлення [Воркачёв 2003: 268-276]. Ми дотримуємося такого підходу.

Французький тлумачний словник “Ларус” визначає глобалізацію у сфері економіки як “Тенденцію багатонаціональних підприємств створювати стратегії у планетарному масштабі, які приведуть до впровадження всесвітнього уніфікованого ринку” [Larousse].

У перший раз концепт “Глобалізація” був використаний у 1968 році Маршалом Мак Люганом у роботі “War and Peace in the global Village” (“Війна і світ у глобальному селі”). У цій роботі автор аналізує вплив телебачення на війну у В'єтнамі. Це був перший конфлікт, за яким спостерігали в прямому ефірі

молоді американці. Автор пояснює, що нові мас-медіа роблять із планети глобальне село, де громадська думка відіграватиме нову роль у розвитку конфліктів.

У 1983 році термін “Глобалізація” був охопений Теодором Левітом у статті “The Globalisation of Markets”. Ця стаття стосувалася нового бачення розвитку ринків, стратегій розвитку багатонаціональних підприємств, виходячи з трьох принципів: 1) гомогенізація світових потреб у плані продуктів споживання; 2) надання переваги споживачами помірним цінам, які відповідають прийнятній якості; 3) необхідність запроваджувати економію на рівні виробництва та ринку для створення стандарту продукту, конкурентоспроможного у цілому світі.

У 1985 році термін “Глобалізація” був розширений японцем Кеніші Оме у праці “La Triade”, у якій автор описує виникнення глобальних стратегій багатонаціональних підприємств, які зосереджуються, головним чином, у Сполучених Штатах, Японії і Європі, формуючи так звану Тріаду. Кеніші Оме показує, що країни Тріади утворюють однорідний ринок, який виробляє та споживає в цей час більше трьох четвертих продуктів високої технологічної якості. З іншого боку, він пропонує переосмислення на глобальному рівні питань фінансів, інвестицій, дослідження й розвитку, вироблення продукції, ринку, комерціалізації та набору робітників.

У 1991 році Роберт Райх у праці “L'économie mondialisée” доповнює концепт “Глобалізація”, описуючи спочатку стирання національних кордонів, які поступово замінюються функціонуванням світового ринку, потім реорганізацію великих підприємств, які стають децентралізованою мережею прибуткових одиниць, що функціонують за межами кордонів. Нарешті, визначається нова роль держави, яка для зупинення зростаючої нерівності повинна забезпечити оптимальним способом виховання та навчання своїх громадян і розвиток структур комунікації для поєднання з іншим світом. Так глобалізація отримує нове значення, як рух та перебудова глобальної економічної системи, яка наступає на національні економічні системи.

У 1993 році термін “Глобалізація” був освячений у Давосі, де представники урядів різних країн приймають її як символ функціонування нової світової економіки і як вираження ліберальної доктрини, яка об'єднує як така керуючий світовий клас. З'являється нова світова олігархія, в якій домінують не політичні діячі – представники різних націй, а більш гнучка мережа керівників підприємств, експертів, міжнародних функціонерів та політиків, що діють у приватних та неформальних рамках, як це було на форумі у Давосі [Nadoulek 1997].

Термін глобалізація з'явився у англійській мові і став модним у дев'яності роки минулого століття. У цей час слово мондіалізація іще відсутнє у французьких словниках. Воно з'явиться в них 10 років потому.

Слово “Глобалізація” стає інтернаціональним і різні мови намагаються створити неологізми для позначення цього терміну. Романські мови також створили власні слова. В Іспанії та Латинській Америці – це *globalización*, в Італії – це *globalizzazione*, у португаломовних країнах це – *globalização*. І тільки у

Франції використовуються два слова: глобалізація і мондіалізація. Схожі слова, хоч і існують у Іспанській, португальській та італійській мовах (*mondialización, mundialisação, mondializzazione* відповідно), зустрічаються досить рідко. Щодо французької мови, то різні автори намагаються дати визначення цим поняттям, диференціювати їх.

Спираючись на твори французьких географів Жана-П'єра Вільє, Івет Вейре, Поля Арно, Давіда Бланшона, глобалізація осмислюється як процес, який включає всі частини земної кулі (globe). Вона пов'язана із глобальною шкалою вимірів, в якій ці зміни відбуваються.

Щодо мондіалізації, то вона, на думку Каруе, пов'язана у першу чергу з людським виміром. Для нього це – “історичний процес поступового поширення капіталістичної системи у географічному світовому просторі. Феномен нестабільний, конфліктний, який сприяє виникненню форм глибокої нерівності у системі цінностей і є селективний щодо територій у сенсі конкурентоспроможності. Основна ідея його полягає у тому, що капіталізм поширюється на весь світ таким чином, що цей світ стає одним і єдиним” [Cunningham-Sabot, Baudelle 2008].

Зважаючи на існування у французькій мові терміну “Мондіалізація” та на вплив тенденції використовувати у науковій літературі слова англійського походження, французькі лінгвісти намагаються диференціювати поняття “Глобалізація” і “Мондіалізація”, щоб останнє не зникло із вжитку. Вони підкреслюють, що глобалізація – це етап мондіалізації. “Словник мондіалізацій”, складений дослідниками у різних галузях (географія, економіка, політичні і соціологічні науки), визначають мондіалізацію як “процес узагальнення обмінів між різними частинами людства, між різними місцями планети” [Ghorra-Gobin, 2006].

Мондіалізація пов'язана з ідеєю об'єднання часу і простору. Її можна вважати, певною мірою, геополітичною ерою періоду 1990 років, яка характеризується як науковим і технологічним прогресом, так і вільним рухом ідей і товарів, думок і капіталів. Вона бере участь у тому, що деякі назвали “акселерацією історії”, щоб схарактеризувати швидку еволюцію міжнародного суспільства.

Глобалізація – відсилає до думки про універсалізацію цілей, завдань. Вона натякає на прихід світу економічної, політичної і соціальної незалежності та на необхідне врахування її багатоаспектності для вирішення питань. У кінці кінців вона ставить питання про впровадження принципу відповідальності у інтернаціональному суспільстві.

Ці обидва терміни у великій кількості випадків використовують без диференціювання. У терміні глобалізація і мондіалізація присутнє значення трансформації в наш час міжнародної системи, в якій співіснують суверенітет взаємозалежність, право і влада.

Мондіалізація передає універсальні поняття: демократії, прав людини, ринкової економіки... але вона не знищує нерівність і не додає миру на світовій сцені. Вона, навіть, прагне ускладнити схему конфліктів, збільшуючи протилежні сили. Питання свободи та безпеки особистості постають з гостротою

і стосуються також політичної, економічної й військової відповідальності тих, хто бере участь у рішенні конфліктів і побудуванні миру [Garda 2003].

Відповідно до дослідження громадської думки, здійсненої компанією IPSOS (Французьке підприємство з опитування), французи вважаються найбільш песимістичною нацією щодо наслідків глобалізації, і бояться її більше, ніж інші народи. Це опитування було проведене серед 16 096 осіб від 16 до 22 років у багатих країнах: Сполучених Штатах, Франції, Німеччині, Великій Британії, а також у Індії та Перу. Воно відбулося у жовтні – листопаді, перед виборами Дональда Трампа [Nodé-Langlois 2017].

Не можна оминати увагою той факт, що термін “Глобалізація” використовується не тільки у економіці, а й у культурному, політичному і військовому просторі.

У культурі – це зустріч цінностей й моделей мислення та поведінки.

У політиці – це реконфігурація ролі держави, яка повинна включати інших гравців і відповідати на нові виклики.

У військовій галузі домінуючою тенденцією цього процесу є більш менш успішні дії, пов’язані з регіоналізацією безпеки (НАТО, ОАЄ (Організація африканської єдності), існуванням транснаціональних загроз (криміналітет, тероризм).

Для мас медіа цей процес пов’язаний із розпадом Радянського Союзу, з триумфом лібералізму та ростом нових технологій [Nadoulek 1997].

У Франції глобалізація спричинила полеміку у мас медіа, яку викликав звіт сенатора Жана Артюї у 1993 році. Противники цього процесу, які друкували свої думки у журналах “Le monde і “Le monde diplomatique”, вважають “глобальну думку” “ідеологією єдиної думки” та відкидають її як вираження економічного і культурного американського імперіалізму.

Проти глобалізації об’єднуються такі організації як Greenpeace, Amnesty International, Global Citizens, Médecins sans frontières, Survival International, l’Observatoire de la mondialisation, des syndicats d’agriculteurs, des groupes plus informés des luttes contre OGM тощо. Спільна думка, яка об’єднує представників цих груп, – “Світ – це не товар” [Nadoulek 1997].

Причини побоювань французів щодо мондіалізації висвітлює Ніколя Фер у статті “Чому французи бояться глобалізації”. Він говорить, що, хоч “концепт глобалізація зовсім нещодавно увійшов до словника французів, він за кілька років перейшов від такого, який повністю відкидають деякі ліві партії та рухи до того, що став вважатися лихом у думках значної більшості французів” [Fert 2018].

Сьогодні 33 % політиків уряду Франції вважають її першою причиною безробіття у Франції та кризи євро і соціальної французької системи.

У 2007 році 54% французів вважали, що глобалізація сприятиме перш за все західним розвинутим країнам. Вже у той час існували сумніви щодо корисності вільного економічного обміну. У дебатах щодо директиви Болькенштейна 2005 року своє “Ні” сказали 55%, до яких

значною мірою входили представники малозабезпечених верств населення.

Коливання та перехід політичної думки у Франції у бік відкидання економічної глобалізації спричинені швидким розумінням того, хто буде її бенефіціантом. Французи у своїй більшості у 2007 році вважали, що входитимуть до числа тих, хто отримає з неї користь.

Негативне сприйняття французами мондіалізації підсилюється у зв'язку з впливом таких країн як Китай з його високими темпами росту економіки. Завдяки чому глобалізація почала вважатися французами як процес неконтрольований й несприятливий для них [Fert 2018].

Виходячи із історії становлення концепту “Глобалізація” та його лексикографічного аналізу, ми бачимо, він виник у англійській мові у другій половині ХХ століття, а потім був запозичений французькою мовою.

Французька мова створила своє слово “Мондіалізація” для позначення цього феномену.

Часто ці терміни у французькій науковій літературі та мас медіа використовуються без диференціації, хоча французькі науковці по-різному тлумачать ці поняття, намагаючись зберегти французьке слово.

В основі поняття “Глобалізація” французи вбачають економічний і фінансовий складники. А у поняття “Мондіалізація” – це гуманітарний аспект, поширення думок, хоча в обох поняттях присутня сема поширення у світовому масштабі. Крім того, на їх думку, глобалізація представляє собою етап мондіалізації.

Сприйняття французами глобалізації віддзеркалює позитивні та негативні процеси, які з нею пов'язані, та наслідки цього феномену для Франції. До позитивних процесів можна віднести: рух фінансів, інвестиції, економічний розвиток, прибуток тощо. До негативних процесів відносяться: нерівність, порушення прав і свобод людей, безробіття, конфлікти, тероризм, криміналітет, негативний вплив економічного розвитку інших країн, таких як Китай США тощо на економічне становище Франції і французів.

Сприйняття французькою ментальністю цього феномену пройшло шлях від помірного до негативного, відповідно до більшої кількості негативних процесів, які з нею пов'язані, та наслідків її для добробуту Франції і більшості французів. Отже, концепти “Глобалізація” і “Мондіалізація” у французькій концептосфері позначені негативною конотацією.

Подальший аналіз французької концептосфери дозволить зрозуміти тенденції розвитку національної ментальності як відповіді на виклики сучасного світу.

Література

Воркачєв 2003 – Воркачєв С.Г. Культурный концепт и значение / С.Г.Воркачєв // Труды Кубанского государственного технологического университета. Сер. Гуманитарные науки. – Т.17. – Вып. 2. – Краснодар, 2003. – С.268-276.;

Лихачёв 2003 - Лихачёв Д.С. Концептосфера руського языка // Изв. РАН – СЛЯ, 2003. – С.3-9.;

Михальчук 1997 – Михальчук И.П. Концептуальні моделі в семантичеській реконструкції / И.П.Михальчук // ИАН СЛЯ. – 1997. – Т.56. – № 4. – С. 29.;

Попова, Стернин 2007 – Попова З.Д., И.А. Стернин Когнитивная лингвистика / З.Д.Попова, И.А.Стернин – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 314 с.;

Cunningam-Sabot, Baudelle 2008 – Cunningam-Sabot Emmanuèle C., Baudelle Guy La mondialisation vue de France et des États-Unis : discussion sémantique contre débat médiatique [Електронний ресурс] / Emmanuèle C. Cunningam-Sabot, Guy Baudelle // L'Information Géographique – Електронні дані. – 2008/2 (Vol. 72) – Режим доступу: www.cairn.info (дата звернення 15.03.2018). – Назва з екрана.;

Ghorra-Gobin 2006 – Ghorra-Gobin C., Dictionnaire des mondialisations / C. Ghorra-Gobin – Paris: Armand Colin, 2006. – 405 p.;

Garda 2003 – Garda C. Mondialisation et globalisation [Електронний ресурс] / C. Garda. – Електронні дані. – Paris, 2003. – Режим доступу: www.irenees.net/bdf_fiche-notions-21_fr.html – (дата звернення 15.03.2018). – Назва з екрана.;

Fert 2018 – Fert N. Pourquoi les Français ont-ils peur de la mondialisation ? [Електронний ресурс] / N!Fert // Délits d'opinion. – Електронні дані. – 17. 04. 2012. – Режим доступу: delitsdopinion.com – (дата звернення 14.03.2018). – Назва з екрана.;

Larousse – Larousse : dictionnaire fr. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/globalisation> – (дата звернення 14.03.2018). – Назва з екрана.;

Nadoulek 1997 – Nadoulek B. La naissance du concept de mondialisation [Електронний ресурс] / B. Nadoulek. – Електронні дані. – 1997. – Режим доступу: www.nadoulek.net (дата звернення 14.03.2018). – Назва з екрана.;

Nodé-Langlois 2017 – Nodé-Langlois F. Les Français sont les plus pessimistes au monde face à la mondialisation [Електронний ресурс] / F. Nodé-Langlois // Le Figaro. – Електронні дані. – Figaro, 06.02.2017. – Режим доступу: www.lefigaro.fr – (дата звернення 14.03.2018). – Назва з екрана.

Шаповалова Л.В. Лінгвокультурні особливості концепту “глобалізація” у концептосфері сучасних французів.

Глобалізація – багатоаспектний феномен сучасності, який у національних концептуальних картинах світу може набувати різних специфічних особливостей, віддзеркалюючи таким чином національний характер, менталітет, спосіб сприйняття та осмислення оточуючої реальності та себе у ній.

Виявлення позитивних чи негативних конотацій відбувається шляхом аналізу складників, які формують концепт в національній концептосфері.

Актуальність даного дослідження обумовлюється необхідністю вивчення французької мовної картини світу, її концептосфери для кращого розуміння національного менталітету та співвідношення його з іншими способами сприймати світ, зокрема з українським.

Зважаючи на існування у французькій мові терміна “Мондіалізація” та на вплив тенденції використовувати у науковій літературі слова англійського походження, французькі лінгвісти намагаються диференціювати значення понять “Глобалізація” і “Мондіалізація”, щоб останнє не зникло із вжитку. Вони підкреслюють, що глобалізація – це етап мондіалізації. “Словник мондіалізацій”, складений дослідниками у різних галузях (географія, економіка, політичні і соціологічні науки), визначають мондіалізацію як “процес узагальнення обмінів між різними частинами людства, між різними місцями планети” [Ghorra-Gobin, 2006].

Ключові слова: концепт, концептосфера, глобалізація, мондіалізація, конотація.

Шаповалова Л.В. Лингвокультурные особенности концепта “глобализация” в концептосфере современных французов.

Глобализация – многоаспектный феномен современности, который в национальных концептуальных картинах мира может приобретать разные специфические особенности, отражая, таким образом, национальный характер, менталитет, способ восприятия и осмысления окружающей действительности и себя в ней.

Выявление положительных и отрицательных коннотаций происходит путём анализа составляющих, которые формируют концепт в национальной концептосфере.

Актуальность данного исследования обуславливается необходимостью изучения французской языковой картины мира, её концептосферы для лучшего понимания национального менталитета и соотношения его с другими способами воспринимать мир, в частности с украинским.

Принимая во внимание существование во французском языке термина “Мондиализация” и влияние тенденции использовать в научной литературе слова англійського походження, французькі лінгвісти пытаются дифференцировать значения понятий “Глобализация” и “Мондиализация”, чтобы последнее не исчезло из употребления. Они подчёркивают, что “Глобализация” – это этап “Мондиализации”. “Словарь мондиализаций”, составленный исследователями в разных отраслях (география, экономика, политические и социологические науки), определяет мондиализацию как “процесс обобщения обменов между разными частями человечества, между разными местами на планете” [Ghorra-Gobin, 2006].

Ключевые слова: концепт, концептосфера, глобализация, мондиализация, коннотация.

Shapovalova L.V. Lingvocultural peculiarities of the concept, “globalization” in the conceptosphere of modern frenches.

Globalization is a multifaceted phenomenon of modernity that in the national conceptual world pictures can acquire different specific features, reflecting, thus, the national character, mentality, the way of perception and comprehension of the surrounding reality and itself in it.

The identification of positive and negative connotations occurs by analyzing the relevance of this study is determined by the need to study the French language picture of the world, its concept sphere for a better understanding of the national mentality and its correlation with other ways of perceiving the world in particular, with the Ukrainian.

Taking into account the existence in French, “Mondialization” and the use of technology in academic literature, French linguists try to differentiate the meanings of the concepts, “Globalization” and “Mondialization”, so that the latter does not disappear from use. They emphasize that “Globalization” is the stage of “Mondialization”. The “dictionary of mondialisations”, compiled by researchers in different sectors (geography, economics, political and sociological sciences), defines mondialization as “the process of generalizing exchanges between different parts of mankind, between different places on the planet” [Ghorra-Gobin, 2006].

Key words: concept, conceptsphere, globalization, mondialization, connotation.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2018 р.

Стаття прийнята до друку 30.03.2018 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Кобзар О.І.

УДК 61:81'25: 811.111

А.Ю. Даніленко, Д.В. Карачова

ОСНОВНІ ГРУПИ ТРУДНОЩІВ У ПЕРЕКЛАДІ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Зростаючий у світі авторитет української перекладацької школи зумовлює щорічне збільшення попиту на перекладацьку спеціальність у вітчизняних вишах. Сьогодні швидкі темпи росту науково-технічного прогресу відбиваються на всіх сферах життєдіяльності.

На сучасному етапі розвитку суспільства неможливо уявити жодну сферу людської діяльності, яка б не зазнала впливу технічного прогресу. Не стала винятком і професія перекладача, для якої вже недостатньо знання лише загальної лексики, а потрібне володіння більш конкретною спеціалізованою термінологією. Це висуває підвищені вимоги до компетенції перекладача, як з точки зору загального володіння мовою, так і з точки зору глибокого знання конкретного аспекту перекладацької діяльності. Перед перекладачем постає важке завдання не лише орієнтуватися у правилах застосування граматичних і стилістичних структур, а й глибоко та всебічно володіти знаннями з конкретного аспекту технічного перекладу. Вивчення спеціалізованої термінології сприяє більш плавному переходу перекладача від володіння загальною термінологією до самостійної роботи з оригінальною літературою зі спеціальності. Тож, актуальність цієї теми полягає в тому, що розвиток сучасної української медицини цілком залежить від прогресу західної